

Rebac, L.; Ivešić, M.

ISTRAŽIVANJE ORGANSKE STRUKTURE KROZ OBLIK U SLIKARSTVU

Sažetak: Organska struktura kao tema u svijetu umjetnosti odražava bit živih, eteričnih, amorfni oblika koji se vide u prirodi. Ona obuhvaća veliki izbor umjetničkih tehnika i značajne tematike, od detalja koje nudi unutar svoje strukture i oblika na slikama do simboličkih aspekata i psihološkog utjecaja.

U ovom članku razmotrit će se umjetničke metode i tehnike kroz razdoblja koje umjetnici koriste kako bi prikazali fluidnost i povezanost organskih oblika. Kroz istraživanje navedenog, pojasnit će se i simboličko značenje crnih ptica u odnosu na organsku strukturu, kao i psihološki elemente umjetnosti koji utječu na percepciju samog odabira vlastite poetike. U okviru organske strukture, crne ptice poprimaju brojna simbolička značenja, uključujući misteriju, metamorfozu, slobodu, inteligenciju, pa čak i smrt.

Ključne riječi: organska struktura, amorfne forme, metode i tehnike prikazivanja, simbolika, slikarstvo

Podatci o autorici: mag. slikarstva Rebac L[ana], Sveučilište u Mostaru, Akademija likovnih umjetnosti Široki Brijeg, Alojzija Stepinca 16, 88220 Široki Brijeg, Bosna i Hercegovina, lana.rebac@alu.sum.ba; prof. dr. art. Ivešić M[laden], Sveučilište u Mostaru, Akademija likovnih umjetnosti Široki Brijeg, Alojzija Stepinca 16, 88220 Široki Brijeg, Bosna i Hercegovina, mladen.ivesic@alu.sum.ba

Rebac, L.; Ivešić, M.

RESEARCH OF ORGANIC STRUCTURE THROUGH FORM IN PAINTING

Abstract: Organic structure as a theme in the world of art reflects the essence of living, ethereal, amorphous forms seen in nature. It includes a large selection artistic techniques and significant themes, from the details it offers within its structure and form in pictures to symbolic aspects and psychological influence.

This article will consider artistic methods and techniques throughout the periods that artists use to show the fluidity and connection of organic forms. Through research of the above, the symbolic meaning of black birds in relation to the organic structure, as well as the psychological elements of art that influence to the perception of choosing one's own poetics. Within the organic structure, black birds take on many symbolic meanings, including mystery, metamorphosis, freedom, intelligence and even death.

Key words: organic structure, amorphous forms, methods and techniques of representation, symbolism, painting

Author' s data: Master of painting Rebac, L[ana], University of Mostar, Academy of Fine Arts Široki Brijeg, Alojzija Stepinca 16, 88220 Široki Brijeg, Bosnia & Herzegovina, lana.rebac@alu.sum.ba; prof. Ph. D. Ivešić M[laden], University of Mostar, Academy of Fine Arts Široki Brijeg, Alojzija Stepinca 16, 88220 Široki Brijeg, Bosnia & Herzegovina, mladen.ivesic@alu.sum.ba

1. Uvod

Pojam „organska struktura“ u umjetnosti odnosi se na korištenje asimetričnih, fluidnih i biomorfnih formi i oblika koji svoju inspiraciju crpe iz prirode. Organski oblici slobodniji su i nepredvidljiviji od geometrijskih oblika, koji su krući i precizniji. Oni nalikuju oblinama, konturama i teksturama prirodnih predmeta poput biljaka, životinja i ljudskog tijela. Umjetnici koriste organsku strukturu u svom radu kako bi izrazili osjećaj prirodnog sklada i fluidnosti. Ti obrasci i oblici, koji su često nepravilni, valoviti i asimetrični, mogu pobuditi osjećaj kretanja, rasta i života. Organski oblici korišteni su na apstraktnije načine u modernoj i suvremenoj umjetnosti, često za aludiranje na unutarnja emocionalna i psihološka stanja stvaratelja. Primjerice, organski oblici i forme često su korišteni u apstraktnom ekspresionizmu za izradu dinamičnih, gestualnih kompozicija koje su izazivale osjećaj pokreta i spontanosti. U nadrealizmu su čudne i sanjive okoline napravljene pomoću organskih oblika i formi za koje se činilo da su inspirirane podsviješću. [6]

2. Pojava organske strukture u umjetnosti kroz razdoblja

Nekoliko je čimbenika pridonijelo razvoju organske strukture. Prvi put je izražena u secesiji (*Art Nouveau*) krajem 19. stoljeća i zadržala se sve do danas. Od samih početaka moderne umjetnosti umjetnici imaju neograničenu fleksibilnost u prikazivanju organske strukture. Tri sljedeća pravca navode se kao stilski pravci koji su najviše njegovali organsku strukturu.

Prvi je secesija (*Art Nouveau*) - umjetnički pokret koji se pojavio krajem 19. stoljeća. Karakteriziran je po uporabi organskih oblika i motiva u dekorativnoj umjetnosti i arhitekturi. Umjetnici kao što su Gustav Klimt i Alphonse Mucha koristili su tekuće linije, krivulje i zamršene uzorke za stvaranje ukrasnih elemenata koji su nalikovali prirodnim oblicima. Cilj secesijskih slikara bio je

razviti likovni jezik koji je bio kompatibilan s biološkim svijetom ugrađujući elemente prirode u svoja djela.

Drugi je nadrealizam – pokret koji se pojavio 1920-ih istraživao je podsvjesni um i često je prikazivao sanjive, organske slike. Umjetnici poput Salvadora Dalija, Maxa Ernsta, Joana Miróa, koristili su se organskim oblicima i formama za stvaranje čudnih i nadrealnih krajolika. Nadrealistička umjetnost često koristi bizarne, sanjive slike koje brišu granicu između stvarnosti i fantazije. Nadrealistički slikari stvorili su ovaj izgled koristeći brojne tehnike, uključujući kolaž, fotomontažu i automatsko skiciranje, tako i organske strukture. Također, koristili su često čudne jukstapozicije predmeta i slika kako bi stvorili neugodnu i dezorijentirajuću atmosferu. Ne postoji dakle, strogo određeni način slikanja nadrealnog, ali onog čega se nadrealist drži jest svijet mašte, sfera nesvjesnog i fantastike. Bizarnost, apsurd, neuobičajenost, maštovitost, sve je to nadrealizam čiji radovi ostavljaju snažan dojam na promatrača ostavljajući ga s mnogo pitanja. Ovaj pravac dopušta potpunu slobodu za izražavanje, što od teme, tako i do istraživanja raznih tehnika, a u ovom slučaju, i organske strukture.

Apstraktni ekspresionizam, kao treći, predstavlja umjetnički pokret koji se pojavio u Sjedinjenim Državama 1940-ih i 1950-ih. Karakterizirao ga je fokus na spontane, gestualne poteze kistom i korištenje apstrakcije za istraživanje emocionalnih i psiholoških stanja umjetnika. Organske oblike i forme često su koristili apstraktni ekspresionistički umjetnici kao način prenošenja osjećaja fluidnosti, pokreta i prirodne energije. Mnogi apstraktni ekspresionistički umjetnici, poput Jacksona Pollocka, Willema de Kooninga i Joan Mitchell, koristili su organske oblike i forme u svojim slikama. Pollock je posebno poznat po svojim slikama, u kojima bi izlijevao i kapao boju na platno, stvarajući mrežu kovitlajućih, organskih linija i oblika. Te su se linije i oblici često koristili za sugeriranje prirodnog svijeta, kao što je protok vode, kretanje lišća na vjetru... Slično tome, de Kooning je često koristio široke, organske

oblike u svojim slikama, posebice u svojoj seriji slika *Žene*. U tim je djelima stvarao iskrivljene, biomorfne oblike koji sugeriraju obline i konture ženskog tijela. Joan Mitchell, još jedna apstraktna ekspresionistička umjetnica, koristila je organske oblike i forme za stvaranje živih, šarenih slika koje su sugerirale prirodne krajolike. Premda se rukopisom i načinom slikanja ovi umjetnici razlikuju, zajedničko im je istraživanje organske strukture i oblika kroz osobni odabir motiva i formi. [1]

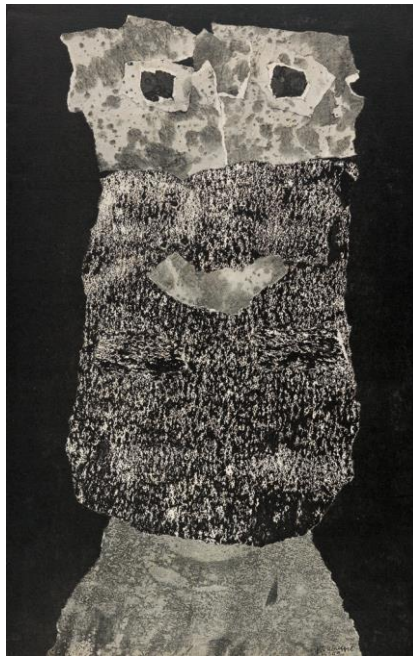
2.1. Umjetnici koji su prakticirali organsku strukturu

Max Ernst bio je istaknuti njemačko-francuski umjetnik i jedna od ključnih figura nadrealističkog pokreta. Bio je poznat po svojoj raznolikoj umjetničkoj praksi, uključujući slikarstvo, skulpturu, kolaž i grafiku. Ernstova djela često su prikazivala jedinstvenu mješavinu slika iz snova, fantastičnih stvorenja i simboličkih elemenata. Kolaž, *frottage*, *grattage* i *decalcomania* bile su tehničke metode koje je Ernst koristio za oslobađanje kreativnog potencijala nesvjesnog uma. Kako bi stvorio raznolike teksture koje se miješaju u konačnu sliku, koristi se *grattageom*, metodom koja je slična *frottageu*, gdje, umjesto da trlja olovku po komadu papira položenom preko grube površine, on struže uljanu boju raznim predmetima. Ernst je često prikazivao biomorfne oblike, koji su organski i apstraktni oblici nalik živim organizmima. Ti su se oblici često pojavljivali na njegovim slikama kao neobična bića, hibridna bića ili antropomorfne figure. Uključivanjem biomorfnih elemenata, istraživao je zamagljene granice između ljudskog, životinjskog i biljnog svijeta, stvarajući osjećaj metamorfoze i transformacije. Crpio je inspiraciju iz raznih izvora, uključujući mitologiju, folklor i alkemiju. U svoja je djela uključio simboličke slike i arhetipske motive kako bi pobudio podsvjesne asocijacije i istražio univerzalne teme. Ponavljajući simboli i mitološke reference na njegovim slikama dodali su dubinu i rezonancu njegovom umjetničkom jeziku.

Slika 1: Max Ernst, *Flower-Shell (Cvijet-školjka)*, 1927. [17]

Kada je Max Ernst bio na vrhuncu svog uspjeha kao jedan od najistaknutijih nadrealističkih slikara, između 1927. i 1929. stvorio je seriju slika na istu temu koja uključuje *Flower-Shell (Cvijet-školjka)*. Ovo bizarno stvorenje, koje je umjetnik stvorio i koje se ne nalazi u prirodi, podsjeća na nekoliko frotaža prikazanih u Ernstovoj *Histoire naturelle* i povezano je s njegovim dadaističkim eksperimentima. [3] [17]

Slika 2: Jean Dubuffet, *La Fleur de Barbe (Cvijet brade)*, 1960. [20]

Francuski umjetnik Jean Dubuffet poznat je po svojoj avangardnoj estetici, posebno po svom revolucionarnom radu u kategoriji *Art Brut* ili *Outsider Art* (Marginalna umjetnost). Iako je Dubuffet poznatiji po svojim teksturiranim, impasto slikama i skulpturama, tijekom svoje umjetničke karijere također je eksperimentirao s idejom strukturalnih slika. Izlomljene i preklapajuće forme koje se često pojavljuju u strukturalnim slikama daju dojam pokreta i vitalnosti. Dubuffet koristi linije koje se presijecaju i kontrastne nijanse kako bi svojim kompozicijama dao vizualnu napetost. Njegove slike mogu sadržavati različite subjekte, kao što su apstraktni krajolici, urbana okruženja i više organskih i biomorfni oblika. Bio je očaran uzorcima i teksturama urbanog života kao i strukturama i teksturama pročelja zgrada i arhitektonskih elemenata. Nastojao je prenijeti srž tih struktura na nov i originalan način korištenjem pojednostavljenog i stiliziranog pristupa. Iako se razlikuju od njegovih ranijih radova, Dubuffetove strukturalne slike ipak pokazuju njegovu osebujnu smjelost i ekspresivnost. One pokazuju njegovo kontinuirano istraživanje oblika, teksture i interakcije između stvarnog svijeta i umjetnosti. Ova djela nastavljaju igrati značajnu ulogu u Dubuffetovoj kreativnoj povijesti i pridodaju njegovom većem opusu, koji je propitivao konvencionalne ideje umjetnosti i estetike. [3]

Zdzisław Beksiński bio je poljski umjetnik poznat po svojim nadrealnim i distopijskim umjetničkim djelima, od kojih mnoga sadrže organske forme. Umjetnička djela Beksińskog često prikazuju mračne krajolike iz noćne more koji kao da su inspirirani podsvjesnim umom. Beksińskijeva upotreba organskih oblika bila je posebno upečatljiva, jer je često stvarao čudna, biomorfna stvorenja koja su izgledala kao da su napravljena od mesa i stroja. Ta su stvorenja često bila groteskna i uznemirujuća, s izduženim udovima, iskrivljenim licima i čudnim, gomoljastim izraslinama. U mnogim umjetničkim djelima Beksińskog korišteni su organski oblici koji sugeriraju propadanje i transformaciju. Na primjer, u svojoj slici *Bez naziva (smrt)* stvorio je mračan,

zlokoban krajolik ispunjen iskrivljenim, organskim oblicima koji kao da su u procesu raspadanja. Slično, u svojoj slici *Bez naziva (šest)*, stvorio je groteskno stvorenje s više udova koje se čini i živim i raspadajućim. Beksinskijeva uporaba organskih oblika također je bila značajna zbog svoje zamršene i detaljne prirode. Često je stvarao složene, slojevite kompozicije koje su bile ispunjene zamršenim, krivudavim oblicima i teksturama.

Slika 3: Zdzisław Beksiński, *Bez naziva* [21]

U svojoj slici *Bez naziva (62)*, primjerice, stvorio je složenu, zamršenu mrežu organskih oblika koji kao da rastu i mutiraju. Sve u svemu, Beksińskijevo korištenje organskih oblika u njegovim umjetničkim djelima stvorilo je ukletu i nadrealnu atmosferu u kojoj su granice između života i smrti, rasta i propadanja bile zamagljene i iskrivljene. Njegove zamršene, detaljne kompozicije i sposobnost stvaranja nezemaljskih bića i krajolika učinile su ga jednim od najosebujnijih i najutjecajnijih umjetnika svog vremena. [11]

Mikuláš Medek bio je istaknuti češki slikar i jedna od ključnih osoba češkog poslijeratnog umjetničkog pokreta. Njegove radove karakterizirala je ukleta i introspektivna priroda, istražujući teme egzistencijalizma, duhovnosti i ljudskog stanja. Medekova djela često sadrže elemente simbolizma i nadrealizma. Koristio se simbolizmom za prenošenje dubljih značenja i istraživanje egzistencijalnih tema.

Slika 4: Mikuláš Medek, *Big head full of little pranks*
(*Velika glava puna malih šala*), 1960. [8]

Njegove kompozicije sadržavale su fantastične slike, postavljajući svakodnevne predmete s neočekivanim elementima kako bi stvorile osjećaj nelagode i tajanstvenosti. Medekovi radovi često su sadržavali simboličke motive poput maski, ruku i očiju, koji su predstavljali skrivene slojeve ljudske svijesti. Potezi kista bili su ekspresivni i gestualani, naglašavajući emocionalni intenzitet njegovih slika. Koristio je različite tehnike, uključujući odvažne

poteze kistom, kapanje i impasto, kako bi stvorio teksturu i dodao osjećaj energije i pokreta svojim kompozicijama. Kvaliteta njegova rada kistom prenosila je umjetnikova emocionalna i psihološka stanja. Iako su ljudski oblik i tema postupno lišeni svih realističnih detalja u seriji *Preparirane slike*, to ne znači potpuno napuštanje ljudske figure ili subjekta. Slike su kao osjetljive plohe, gdje glatka površina djeluje kao živa rana unutar dramatične strukture razmotane mase. [8] [10]

2.2. Tehnike korištene za dobivanje strukture

Ne postoji jedna tehnika koju umjetnik treba slijediti kako bi dobio željene oblike kroz strukturu. Odabir je individualan, kao i traganje za nečim novim. Može se reći kako nadrealizam kao pravac ima najbogatiju uporabu korištenja raznih tehnika kako bi umjetnici dobili željene efekte. Prema tome, mogu se izdvojiti sljedeće tehnike: automatizam, dekalkomanija, frotaž, grataž i kolaž.

Automatizam je tehnika u kojoj je ruci dopušteno slobodno „putovati“ po platnu ili određenoj površini bez svjesne misli ili usmjeravanja. Ova metoda često proizvodi apstraktne, valovite linije koje podsjećaju na organske forme. Također, metoda je povezana s nadrealizmom i naglašava automatsku i spontanu proizvodnju umjetnosti bez svjesnog razmišljanja ili kontrole. Cilj je pristupiti nesvjesnom umu kreatora, dopuštajući neograničeno izražavanje i istraživanje neočekivanih vizualnih prikaza.

Neočekivani oblici, teksture i kompozicije nastaju tijekom kreativnog procesa koji obuhvaća slučajnosti. Automatizmom se može izraziti vlastita kreativnost kao i proniknuti u vlastitu psihu i nesvjesne porive. Često služi kao sredstvo za samootkrivanje, omogućujući umjetnicima pristup njihovim najdubljim idejama, osjećajima i iskustvima. Nadrealisti su smatrali da automatizam može izazvati snažne emocije, dovesti u pitanje unaprijed stvorene predodžbe i razotkriti skrivena značenja. Nastojao je prigrliti čudno, nelogično i strano dok je izbjegavao ograničenja razuma. [15]

Slika 5: Madame Fondrillon, *Mediumistic Drawing (Medijski crtež)*, primjer automatizma, 1909. [15]

Dekalkomanija je umjetnička tehnika koja uključuje stvaranje nasumičnih tekstura i uzoraka pritiskom ili razmazivanjem boje između dviju površina te njihovim odvajanjem. Riječ dekalomanija izvedena je iz francuske riječi *décalcomanie*, što znači „transferi“. Ova tehnika je stekla popularnost među nadrealističkim umjetnicima u 20. stoljeću, osobito u 1930-ima. Često se koristila kao metoda za poticanje mašte i stvaranje spontanih, apstraktnih slika. Tehniku su koristili umjetnici poput Maxa Ernsta. Kako bi stvorio umjetničko djelo ovom tehnikom, umjetnik obično počinje nanošenjem sloja mokre boje (obično ulje ili akril) na glatku površinu kao što je platno ili papir. Ova obojena površina se zatim pritisne na drugu površinu, kao što je drugo platno ili papir. Dvije se površine zatim odvajaju, otkrivajući nasumične uzorke i teksture koje stvara boja koja se prenosi. Proces dekalomanije često rezultira neočekivanim i organskim oblicima, nalik krajolicima, organskim oblicima ili čak mikroskopskim uzorcima. Umjetnik ima ograničenu kontrolu nad ishodom, budući da uzorci nastaju pritiskom, kretanjem i postojanošću boje tijekom prijenosa. Dobiveni oblici i linije mogu poslužiti kao temelj nadrealističke

umjetnosti. Nakon početnog prijenosa, umjetnik može odlučiti dalje manipulirati slikom dodavanjem detalja ili pročišćavanjem kompozicije. To se može postići različitim slikarskim tehnikama ili kombinacijom dekalkomanije s drugim metodama poput kolaža ili crtanja. Dekalkomanija je tehnika koja prihvaća slučajnost i automatizam, omogućujući umjetnicima da dotaknu podsvijest i istraže maštovit potencijal nasumičnih uzoraka. Također, ova tehnika je prisutna u polju psihologije, gdje se dosta može saznati o stanju pacijenta, ovisno o tome što vidi na dobivenim slikama. Interpretacije i asocijacije koje je napravio pacijent mogu pružiti naznake o njihovim crtama osobnosti, obrambenim mehanizmima, kognitivnim predrasudama i emocionalnim stanjima. [18]

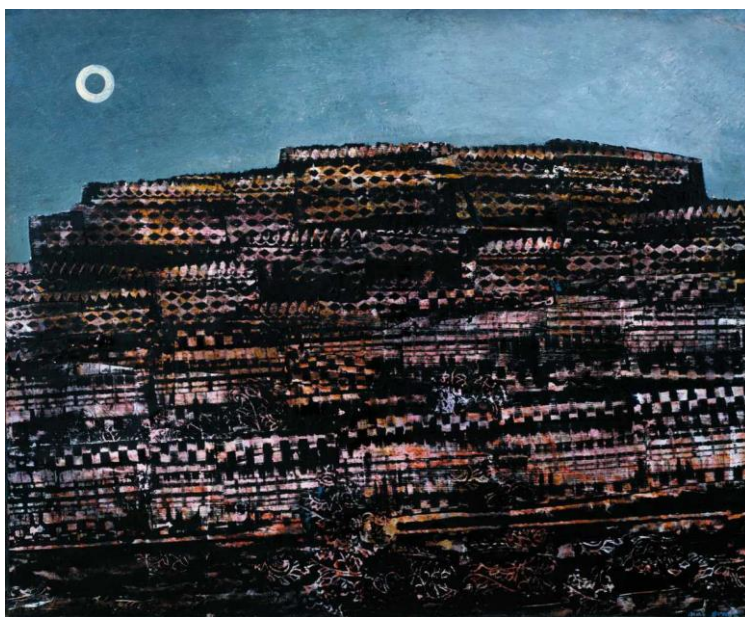

Slika 6: Georges Hugnet, *Portrait automatique de l'automate d'Albert-le-Grand* (*Automatski portret Alberta Velikog*), primjer dekalkomanije, 1938. [18]

Frotaž (franc. *frottage*) je umjetnička tehnika koja uključuje stvaranje tekstura i uzoraka trljanjem ili pritiskom predmeta o komad papira ili platna. Izraz *frottage* dolazi od francuske riječi *frotter*, što znači „trljati“. Ovu tehniku je razvio nadrealistički umjetnik Max Ernst početkom 20. stoljeća. Ernst je bio inspiriran slučajnim teksturama koje je otkrio dok je trljao olovku ili bojicu po komadu papira položenom na površinu s teksturom. Pritišćući medij za crtanje na papir i hvatajući nepravilnosti površine ispod, stvarao je nepredvidive i jedinstvene uzorke. Kako bi stvorio umjetničko djelo u tehnici frotaža, umjetnik stavlja list papira na teksturiranu površinu ili predmet. Površina može biti bilo što sa zanimljivim teksturama, poput drvenog zrna, lišća, tkanine ili čak umjetnih predmeta poput novčića ili ključeva. Umjetnik zatim trlja medij za crtanje (kao što je olovka, bojica ili ugljen) po papiru, vršeći pritisak da prenese teksture i uzorke na površinu. Proces omogućuje umjetniku da istraži slučajne elemente i inherentnu ljepotu pronađenih tekstura. Rezultirajuću sliku često karakterizira apstraktna i snolika kvaliteta s organskim i geometrijskim uzorcima koji se spajaju. Frotaž se može koristiti kao samostalna tehnika ili se može kombinirati s drugim umjetničkim postupcima poput kolaža, slikanja ili miješanih tehnika. Brojni nadrealistički i apstraktni umjetnici, poput Maxa Ernsta, koristili su ovu tehniku kako bi došli do podsvijesti i stvorili vizualno stimulativne slike koje potiču na razmišljanje. [16] [19]

Grataž (franc. *grattage*) je umjetnička tehnika koja uključuje struganje ili grebanje površine slike kako bi se otkrile temeljne teksture ili stvorile nove teksture i uzorci. Izraz *grattage* izveden je iz francuske riječi *gratter*, što znači „grebati“. Ovu tehniku razvio je nadrealistički umjetnik Max Ernst početkom 20. stoljeća. Ernst je nastojao istražiti nove načine stvaranja teksture i slika na svojim djelima, a grataž mu je pružio metodu za postizanje jedinstvenih i neočekivanih učinaka. Kako bi stvorio umjetničko djelo u tehnici grataža, umjetnik obično počinje nanošenjem slojeva boje na platno ili ploču. Dok je boja još mokra, koriste se različiti alati poput noževa, češljeva ili drugih alata

za struganje kako bi se strugala ili grebala površina boje. Primjenom pritiska i povlačenjem alata po površini, umjetnik može otkriti slojeve ispod ili stvoriti nove teksture i uzorke

Slika 7: Max Ernst, *The Entire City (Cijeli grad)*, primjer frotaza 1934. [19]

Korištenjem ovih metoda, nadrealisti su uspjeli proizvesti strukturne linije i oblike koji su sugerirali organske ili podsvjesne slike, često dovodeći u pitanje konvencionalne ideje perspektive i reprezentacije. Uspjeli su proizvesti krajnje neugodna djela koji potiču na razmišljanje zalazeći u svijet apsurdna i podsvijesti. Struganje ili grebanje može otkriti temeljne boje, stvoriti grube ili prugaste teksture ili čak otkriti samo platno ili potporni materijal. Rezultirajuća slika često sadrži kombinaciju apstraktnih i reprezentativnih elemenata, s vizualno dinamičnom međuigrom tekstura i oblika.

Grataž omogućuje umjetnicima eksperimentiranje s aditivnim i subtraktivnim procesima. Uključuje i čin nanošenja boje i uklanjanje ili promjenu te boje, nudeći ravnotežu između kontrole i spontanosti.

Također, ova tehnika pruža umjetnicima metodu za istraživanje teksture, dubine i vizualnog interesa u njihovim slikama. Nudi prilike za slučajna otkrića i potiče razigran pristup označavanju i površinskoj manipulaciji. [16]

Slika 8: Max Ernst, *The Forest* (Šuma), primjer grataža, 1928. [16]

Kolaž (franc. *collage* - lijepljenje) je tehnika kod koje je kompozicija stvorena od lijepljenih komada papira, novina, različitih fotografija, tkanina, tekstura... Kada se različite komponente kombiniraju u jednu kompoziciju pomoću kolaža, često se dobivaju iznenađujuće, kreativne kombinacije.

Kolaž može proizvesti organske strukture s osjećajem prirodnog rasta, fluidnosti ili biomorfni oblika raspoređivanjem i slojevitošću različitih komponenti. Postoje brojni načini za postizanje organskih struktura u kolažu, kao što je rezanje i raspoređivanje. Umjetnici mogu koristiti različite materijale, koje zatim mogu rasporediti u organske oblike. Također, mogu proizvesti kompozicije koje nalikuju organskim stvorenjima kao što su biljke, životinje ili apstraktne organske strukture mijenjanjem oblika i njihovim intuitivnim raspoređivanjem. Primjerice, materijali koji se trgaju mogu dati organskije i

neravnije rubove od preciznog rezanja. Različite teksture i uzorci slomljenih dijelova mogu se slojevito složiti i sastaviti kako bi se stvorile organske strukture koje nalikuju zamršenosti i nepravilnostima u prirodi. Kolaž često koristi različite medije i materijale. Umjetnici mogu kompoziciji dati više organskih značajki dodavanjem boje, tuša, pastela ili drugih sredstava za crtanje kolažiranim dijelovima. Na posljetku, prilikom izrade kolaža umjetnici mogu koristiti materijale ili pronađene predmete koji imaju organske oblike. To može sadržavati i organski oblikovane stvari koje je napravio čovjek i prirodne elemente poput lišća, grančica i školjki. [9]

Slika 9: Sari Dienes, *Pink Hue (Roza nijansa)*, primjer kolaža, 1950. [9]

3. Simbolika i amorfne forme u strukturi

Forma na slikama može se tumačiti na razne načine koji se oslanjaju na kontekst. Kako bi konstruirali vizualne narative, prenijeli simbolička značenja ili izazvali emocionalne reakcije, umjetnici često koriste različite oblike i kombinacije tih oblika. Interakcija oblika s drugim estetskim komponentama poput boje, teksture i kompozicije jača ukupnu poruku i učinak slike. U umjetnosti, simbolizam je korištenje nedoslovnih prikaza ideja, koncepata ili kvaliteta korištenjem vizualnih elemenata uključujući boje, predmete, oblike i figure. Simbolička tumačenja oblika na slikama mogu varirati ovisno o specifičnom kontekstu i umjetničkoj namjeri. Oblici koje umjetnik bira predstavljaju njegovu vlastitu nutrinu. Važno je napomenuti kako simboli mogu biti proizvoljni i otvoreni za tumačenje, što potiče gledatelje na interakciju s umjetničkim djelom na intimniji i refleksivniji način. Jedinostveni i višeslojni umjetnički izraz umjetnici mogu postići razvijanjem vlastitog vizualnog jezika i korištenjem ponavljajućih simbola ili tema u svom radu.

3.1. Tumačenje simbolike

Korištenje simbola za simboliziranje ili prenošenje dubljih značenja, koncepata ili atributa uz njihov doslovni ili površinski prikaz poznato je kao simbolika. Simboli su stvari, slike, djela, aktivnosti ili ideje koje imaju svoje doslovno i simbolično značenje. Simboli djeluju kao zamjene ili prikazi za druge stvari. Mogu predstavljati vrijednosti, osjećaje, apstraktne pojmove ili kulturne i povijesne aluzije. Umjetnici mogu prenijeti složene koncepte ili izazvati određene emocije učinkovitije od pisaca ili govornika korištenjem simbola. Simboli često imaju brojne slojeve značenja ili slojevita značenja. Moguće im je i doslovno ili opipljivo značenje i simboličko ili metaforičko tumačenje. Simboličko značenje može se tumačiti na kulturni, univerzalni ili individualni način. Simboli potiču gledatelje ili čitatelje na interakciju s djelom i dublje

pronicanje u njegovo skriveno značenje. Oni također imaju sposobnost prevladavanja jezičnih i kulturnih barijera. Značenja nekih simbola, poput srca koje označava ljubav ili goluba koji označava mir, univerzalno su shvaćena u svim kulturama i povijesnim razdobljima. Zajedničko razumijevanje i dijeljenje pojmova i osjećaja omogućeno je simbolizmom.

Uzima se u obzir i kontekstualno tumačenje. Ovisno o okruženju u kojem se simbol koristi, njegovo se značenje može promijeniti. Precizan umjetnički, kulturni, povijesni ili društveni kontekst u kojem se simbol koristi određuje njegovu važnost. Slojevi značenja unutar djela mogu se pojačati višestrukim tumačenjima koja mogu proizaći iz različitih okolnosti. Simboli izražavaju neizrecivo, pomoću njih umjetnici mogu razmjenjivati apstraktne ili nematerijalne ideje koje je teško izraziti verbalno ili vizualno. Oni mogu zastupati filozofske predodžbe, duhovna uvjerenja, osjećaje ili stanja koja se ne daju lako opisati. Simbolizam je učinkovit alat kojima se umjetnici služe stoljećima. Umjetničkim djelima daje dodatnu dubinu, bogatstvo i odjek te poziva gledatelje ili čitatelje da se dublje unesu u sadržaj. [12]

3.2. Arhetipovi prema Carlu Gustavu Jungu

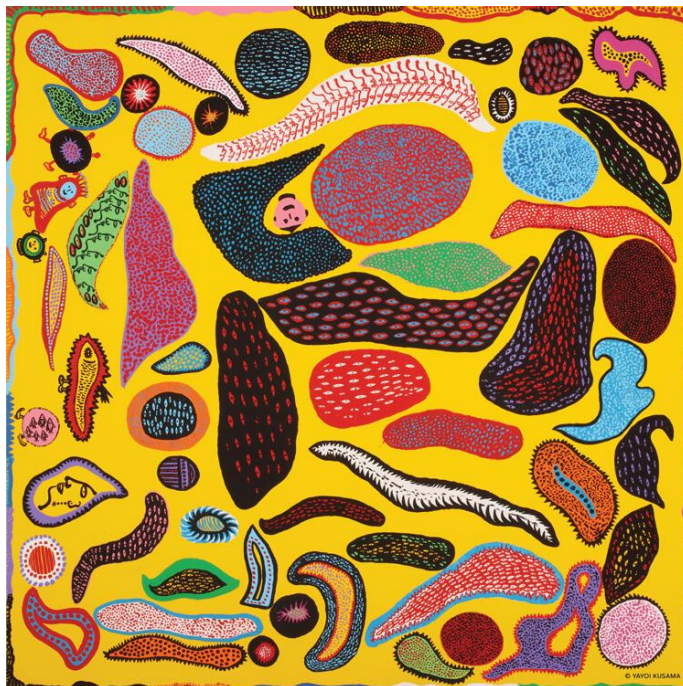
Carl Gustav Jung dao je značajan doprinos analitičkoj psihologiji i proučavanju ljudske psihe. U svojoj teoriji o arhetipovima on ih definira kao univerzalne, iskonske i ponavljajuće obrasce simbola, slika i ideja koje postoje u svačijem kolektivno nesvjesnom. Oni imaju značajan utjecaj na naše misli, ponašanje i iskustva jer su čvrsto ukorijenjeni u ljudski um. Prema Jungu, ispod razine individualne svijesti, postoji skladište zajedničkog, naslijeđenog i univerzalnog znanja poznato kao kolektivna svijest. To je spremište arhetipskih slika i simbola koji su se prenosili godinama. Arhetipovi su temeljni obrasci koji se pojavljuju u različitim likovima, temama i motivima u mitologiji, religijama, književnosti i drugim kulturnim izričajima. Oni odražavaju tipične ljudske želje, strahove i ciljeve te predstavljaju temeljne aspekte ljudskog iskustva.

Arhetipovi često imaju oblik simbola u simboličkim prikazima. Proces postajanja cjelovitom, integriranom i istinskom individuum zahtijeva da se arhetipovi prepoznaju i dovedu u svjesnu svijest. Samootkrivanje i dublja svijest o sebi mogu rezultirati ispitivanjem i razumijevanjem arhetipskih tema i simbola. Arhetipovi imaju i psihološko i duhovno značenje. Oni nude okvir za razumijevanje ljudskog stanja, cjelokupnog ljudskog iskustva i veza među ljudima, kulturama i globalnom zajednicom. Arhetipski motivi i simboli često izazivaju strahopoštovanje i transcendenciju, kao i duboke emocije. Arhetipovi se mogu pronaći kroz ljudsku povijest u mitologiji, folkloru, snovima, te naposljetku, u umjetničkim djelima. [12]

3.3. Amorfne forme

Organski oblici, koji su fluidni, nepravilni i podsjećaju na prirodne oblike, imaju svoju simboliku. U umjetnosti, nepravilnosti i amorfne forme odnose se na forme s loše definiranim ili nepredvidivim granicama. Abnormalni i amorfni oblici mogu simbolizirati nered, kaos i nepredvidivost postojanja. Oni predstavljaju raskid s ustaljenim obrascima i predstavljaju prijetnju ideji dosljednosti i reda. Umjetnici mogu koristiti ove oblike kako bi prenijeli osjećaj nepredvidivosti, neizvjesnosti ili nekontroliranih dijelova postojanja. Amorfni i nepravilni oblici često asociraju na organske oblike i prirodne elemente koji se mogu vidjeti u okolišu. Mogu predstavljati značajke poput tekuće vode, vijugavih loza ili formacija oblaka kako bi predstavili zamršenost prirodnog svijeta. Ovi oblici funkcioniraju s prirodnim ritmovima i ciklusima, nadahnjujući osjećaje dinamike, snage i povezanosti svih živih bića. Snažne emocionalne reakcije mogu izazvati nepravilne i amorfne forme, koje su vrlo ekspresivne. Izvrsne su za prenošenje kompliciranih ili apstraktnih emocija budući da im nedostaje jasno definiran okvir, što otvara širi raspon mogućnosti interpretacije. Umjetnici mogu koristiti ove oblike za oslikavanje unutarnjih mentalnih stanja, podsvijesti ili dubina ljudskih emocija koje se ne mogu

kategorizirati. Nepravilni i amorfni oblici mogu simbolizirati individualnost i jedinstvenost pojedinaca, stvari ili ideja. Ističu originalnost onoga što predstavljaju odstupajući od konvencionalnih ili očekivanih oblika. Ove umjetničke forme promiču raznolikost i obožavanje neobične ljepote. [6]

Slika 10: Yayoi Kusama, *Pound of Repose (Funta odmora)*, 2014. [14]

4. Struktura kao spiritualna mreža povezanosti

Umjetnici često traže inspiraciju u mračnim temama jer one mogu izazvati snažne emocije, izazvati društvene norme ili pružiti jedinstvenu perspektivu ljudskog iskustva. Takve teme omogućuju umjetnicima da istražuju složene i često tabu teme kao što su smrt, patnja, strah, egzistencijalna pitanja, mentalno stanje čovjeka... Udubljujući se u te mračnije aspekte života, umjetnici mogu stvoriti provokativna i dojmljiva umjetnička djela koja duboko odjekuju kod publike.

4.1. Simbolika ptica

Zbog svoje povezanosti s nebom i sposobnosti da se slobodno kreću između zemlje i neba, ptice su kroz povijest u mnogim kulturama smatrane simbolima božanskog nadahnuća – čarobnom vezom između bogova i ljudi. Proučavanje predznaka povezanih s pticama poznato je kao ornitoskopija ili ornitomantija. Smatralo se da ptice prenose različita značenja u kulturama i nacijama, tako je u Tibetu glasanje crnih ptica - osobito gavrana – protumačeno kao moćni predznak na temelju doba dana i smjera u kojem su se čuli. Slično kao i vrane, gavrani se smatraju pticama slutnjama zbog svoje crne boje, ružnog glasa i sklonosti hranjenju strvinama. Kako bi pružio dokaz da se potop povlači, Noa je prvo pustio gavrana iz arke. Međutim, ptica se nije vratila. Gavranu nije bilo dovoljno stalo da se vrati ili nije izvršio svoju dužnost, prema površinskom tumačenju priče, a možda je doista stigao na kopno i nastavio živjeti vlastitim životom. U kršćanstvu, gavran se nekoliko puta spominje kako donosi komad kruha svecima. Prema švedskim legendama, gavrani su duhovi mrtvih. U njemačkoj mitologiji gavrani su posebno opisani kao uklete duše. Unatoč prvenstveno negativnim konotacijama gavrana, mnoga indijanska plemena i klanovi štovali su ga kao kreatora ili prevaranta. Gavranov intelekt jedna je od njegovih osobina u oba scenarija.

Moguće je da je sposobnost gavrana da oponaša ljudski govor ono što je dovelo do njegovog predstavljanja u pričama iz raznih civilizacija kao glasnika, proroka ili drugog prenositelja božanskog znanja. Odin iz nordijskih mitova imao je dva gavrana, Huginna (misao) i Muninna (sjećanje). Jedna od Ezopovih basni govori o gavranu koji je ugledao labuda i poželio njegovo lijepo perje za sebe. Rezonirajući da labudova boja i ljepota moraju potjecati iz njegovog staništa, gavran je napustio svoje uobičajeno okruženje i kupao se u jezercima i rijekama. Ali nije mogao promijeniti sjajno crno svoje perje u sjajno bijelo labudovo, iako je pokušavao iz dana u dan. Na kraju je umro od gladi, jer se nije mogao prehraniti u ovom novom staništu. Moralna strana priče je

biti vjeran vlastitoj prirodi i slijediti svoj pravi put umjesto iskušavati promjenu primjenom tuđih metoda. Gavran uči o vjeri u sebe i svom odabranom putu. Gavrani i vrane su povezani s magijom i proročanstvom, kao i s okultnim, što je izraz za skriveno znanje i misterije. Nesvjesno može biti predstavljeno gavranovim crnim perjem. Crne ptice također se mogu smatrati simbolima slobode ili neovisnosti, jer se često povezuju s nebom i sposobnošću letenja. Na njih se može gledati kao na želju za oslobađanjem od ograničenja i istraživanjem novih horizonata. Važno je napomenuti da, ovisno o situaciji i kulturi, crne ptice mogu imati širok raspon simboličkih značenja. Proučavajući simboliku ptica, može se reći kako autorica spaja navedena vjerovanja kroz različite kulture. Djela reflektiraju spoznaju o sebi, govore o nutrini, što gledatelj osjeti dok promatra radove. S obzirom da je motiv crnih ptica široki spektar vjerovanja, individualan je doživljaj svakog tko se suoči s djelima autorice. [4]

4.2. Crne ptice u umjetnosti i drugim medijima

Prikaz ptica bio je uobičajena tema u umjetnosti kroz povijest, pojavljujući se u širokom rasponu medija, uključujući slikarstvo, kiparstvo i grafiku. U drevnoj umjetnosti ptice su često prikazivane kao božanski simboli ili kao glasnici bogova. Kao ilustracija, božanstvo je prikazivano u starogrčkoj umjetnosti s krilima na gležnjevima i kacigom s krilima na vrhu, a u staroegipatskoj umjetnosti bog Horus se često viđao s glavom sokola. Tema ptica ostala je prisutna u novijoj umjetnosti, a prikazane su u različitim okvirima i likovnim pristupima. Kao glasnici Boga ili simboli božanskog, ptice su često prikazivane u religioznim umjetničkim djelima tijekom srednjeg vijeka, uključujući iluminirane rukopise. Prikazivane su u naturalističkim detaljima na slikama i grafikama tijekom renesanse i korištene su za predstavljanje različitih koncepata i osjećaja, kao što su sloboda, nada i ljubav. Ptice su u modernoj i

suvremenoj umjetnosti prikazane na različitim mjestima i stilovima, a služile su kao simboli za različite pojmove i osjećaje.

Kada su u pitanju literatura i mediji, najprije se izdvaja *Gavran*, pjesma američkog pisca Edgara Allan Poea. U djelu, čovjeka (autora) koji tuguje zbog smrti svoje voljene Lenore posjećuje gavran. On ispituje gavrana, a gavran mu uvijek iznova odgovara riječju „nikada više“, sve dok on ne poludi. Zatim, *Vrana*, gotički roman od Jamesa O'Barra, gdje glavnog lika vraća u život mistična vrana kako bi osvetio ubojstvo svoje zaručnice. Još jedan primjer prikaza crnih ptica bio bi klasični horor *Ptice* Alfreda Hitchcocka iz 1963. Film govori o malom obalnom selu u Kaliforniji koje neočekivano napadaju jata crnih ptica. Napadi eskaliraju učestalošću i žestinom, zbog čega mještani strahuju za svoje živote. Ptice u filmu prikazane su kao sila prirode koja napada naizgled bez razloga ili upozorenja. Stvarne ptice i specijalni efekti kombinirani su u filmu kako bi dočarali kaos i strah. Napetost u filmu povećava se prikazom ptica kao lijepih i smrtonosnih. Iz samo nekoliko navedenih primjera može se doći do zaključka kako crne ptice s razlogom bivaju inspiracija za umjetnosti u svim sferama stvaralaštva. Njihova odbojnost pomiješana s inteligencijom čini ih bićima misterije.

4.3. Značaj plave boje

Konotacije i značaj plave boje mijenjali su se tijekom vremena i na njih su utjecale brojne kulture. Plava je imala dubok utjecaj na ljudski izraz i simbolizam kroz povijest, od drevnih civilizacija do suvremenih umjetničkih pokreta. U starom Egiptu plava je boja označavala život, plodnost i ponovno rođenje te je bila povezana s nebom i rijekom Nil. Kako bi proizveli živopisna plava umjetnička djela i ukrase, Egipćani su koristili plave pigmente proizvedene od minerala kao što su azurit i lapis lazuli. Plavi pigmenti bili su rijetki i skupi u staroj Grčkoj i Rimu jer su se morali uvoziti iz Egipta. Budući da se plava smatrala božanskom bojom, bogovi i drugi religiozni ljudi često su

prikazivani u njoj. Izum novih materijala tijekom europskog srednjeg vijeka učinio je plave pigmente dostupnijima.

Djevica Marija često je predstavljena plavom bojom, koja je povezana s religijom i označava čistoću i božansku milost. Zbog svoje pretjerane cijene i velike vrijednosti, plavi pigmenti poput ultramarina, koji se dobiva od lapis lazulija u prahu, rijetko su se koristili. Kako su umjetnici počeli eksperimentirati s novim metodama i materijalima tijekom renesanse, plava je postala sve prisutnija u njihovom radu. Razvoj „smalt“ pigmenta ponudio je živopisniju plavu alternativu po razumnoj cijeni. Plavu su koristili umjetnici poput Leonarda da Vincija i Michelangela kako bi dodali dubinu i atmosferske aspekte svojim slikama. Nizozemski slikar Johannes Vermeer postao je poznat tijekom 17. stoljeća zbog svoje vješte upotrebe plavih nijansi, posebno u svojoj poznatoj slici *Djevojka s bisernom naušnicom*. Drugi nizozemski slikari tog vremena, poput Pietera de Hoocha i Johanna Vermeera, također su voljeli plavu boju i koristili su je za predstavljanje sklada i mira.

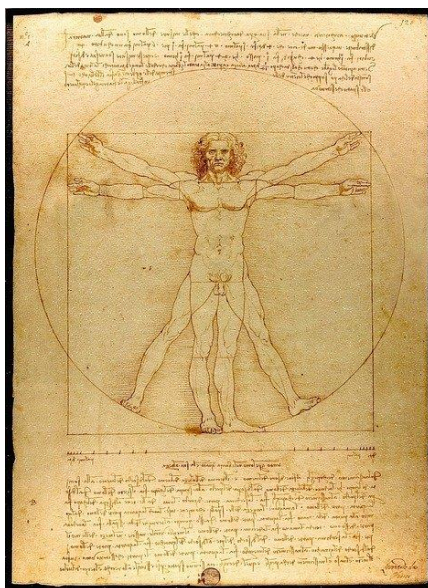
Slika 11: Marc Chagall, *Blue Landscape (Plavi pejzaž)*, 1949. [7]

Pokret romantizma usvojio je plavu kao reprezentaciju uzvišenog i neograničenog u 19. stoljeću. Nijanse plave koristili su umjetnici J. M. W. Turner i Caspar David Friedrich kako bi uhvatili veličanstvenost prirode i probudili snažne osjećaje. Uvođenjem sintetičkih pigmenata u kasnom 19. i ranom 20. stoljeću, plava je doživjela metamorfozu. Eksperimentirajući s različitim nijansama i intenzitetima, umjetnici poput Vincenta van Gogha i Pabla Picassa istraživali su izražajni potencijal plave u svojim djelima. Plava je doživjela daljnji razvoj u 20. stoljeću jer su je slikari iz različitih pokreta koristili na različite načine. Fovisti su preferirali duboke, živopisne plave, dok je pokret Plavi jahač, koji su utemeljili Vasilij Kandinski i Franz Marc, tražio mistične i duhovne prizvuke u nijansi. Plava je još uvijek omiljena i funkcionalna boja u modernoj umjetnosti. Kako bi prenijeli različite emocije i ideje, umjetnici nastavljaju istraživati njene vizualne i emocionalne aspekte. Spajajući simboliku kroz povijest plave boje, autorica za svoje radove za dominantni ton bira upravo tu boju. Povezanost s nebom, mističnost i atmosferski su upravo traženi dojmovi koje autorica želi postići u svojim radovima, a to najviše nude nijanse plave boje. [5]

4.4. Kvadratni format

Kvadratni oblik se često koristi u umjetnosti za predstavljanje stabilnosti, ravnoteže i reda. To je geometrijska forma s pravim kutovima i jednakim stranicama koja dočarava simetriju i sklad. Također, to je temeljni oblik koji se koristi u mnogim različitim oblicima umjetnosti. Četiri kuta kvadrata predstavljaju četiri osnovna elementa, četiri kardinalna smjera, pa čak i materijalni svemir, život i duhovnu ravnotežu u drevnim umjetničkim djelima poput Vitruvijevog čovjeka. Zalaže se za odgovarajuću strukturu, ravnotežu, logiku, zakon i red jer su sve četiri strane jednake. To je oblik koji se često spominje u raznim religijama, duhovnim praksama, pa čak i racionalnim disciplinama. Kvadrat se često koristi u geometrijskoj apstrakciji, umjetničkoj

formi koja naglašava jednostavne geometrijske oblike. Prilikom stvaranja svojih djela, umjetnici poput Kazimira Maljeviča i Pietta Mondriana koristili su kvadrat kao središnju komponentu s namjerom da razviju jednostavan i univerzalan jezik oblika. Kvadrati su bili uobičajena građevna jedinica za kompozicije koje su koristili umjetnici poput Franka Stelle i Donalda Judda, koji su naglašavali njegovu jednostavnost i ogolili umjetnost do najčišćeg oblika. Modernost, industrijalizacija i tehnički razvoj povezani su s kvadratnim formatom. Njegove ravne linije i pravilnost u skladu su s preciznošću i učinkovitošću koje se često povezuju s modernom kulturom. Autorica bira kvadratni format za svoje radove, zbog postizanja urednog sklapanja formata i ravnoteže, kao i simbolike koju sadrži. Sa strukturalnog stajališta, četiri strane kvadrata predstavljaju brojne stvari u našem okruženju, uključujući: četiri godišnja doba Zemlje (zima, proljeće, ljeto i jesen), četiri smjera kompasa (sjever, jug, istok i zapad), četiri Zemljina elementa (vatra, zemlja, zrak i voda), četiri kozmička elementa (Sunce, Mjesec, planeti i zvijezde) i četiri faze ljudskog života (rođenje, djetinjstvo, odrasla dob i smrt). [13]

Slika 12: Leonardo da Vinci, *Vitruvijev čovjek*, 1490. [13]

4.5. Struktura kao spiritualna mreža povezanosti u vlastitoj poetici

Pronalazeći željenu tehniku za postizanje efekta mreže, autorica oblike ptice stvara pomoću otiska. Ta mreža služi kao struktura ptice na nešto nadrealniji način, ne prateći doslovni uzorak. Otisak je načinjen pomoću folije, na neki način slično tehnici dekalkomanije. Uzorak koji se dobije je uvijek jedinstven i neponovljiv, kao i otisak prsta, s obzirom na to da se tehnika ne može u potpunosti kontrolirati. Rad se sastoji od 10 kvadratnih formata, čija kompozicija stoji raspršeno u prostoru. Formati ne ovise jedan o drugom, te su opcije za spajanje kompozicije brojne. Kolorit koji dominira je plavi, s crnim pticama, čija je simbolika prethodno navedena. Struktura mreže unutar ptice može se shvatiti kao povezanost arhetipova, ona je naposljetku organska, kao čovjekova priroda. Iako je svaki otisak unutar ptice individualan, mreža je ta koja spaja i ujedinjuje. Iznimka je ipak jedan format toplih nijansa crvene. Format se koloritom izdvaja kao akcent cjelokupne kompozicije, u kolorističkom i simboličkom smislu. Može se shvatiti kao bunt, želja za još većom slobodom, traganjem za nečim novim, te se usuditi izdvajati u moru jednakih. Crne ptice su prikazane u letu, spontano.

Slika 13: *Ptice I*, 2023.

Slika 14: *Ptice II*, 2023.

Slika 15: *Ptice III*, 2023.

Slika 16: *Ptice IV*, 2023.

Slika 17: *Ptice V*, 2022.

Slika 18: *Ptice VI*, 2022.

Slike su rađene lazurnim nanosima boje, većina njih je prozračna u svrhu prikazivanja atmosferičnosti, kao i samo nebo. Akcenti toplih tonova se pojavljuju na nekim mjestima, zbog suzbijanja monotonije, i davanja dubine slici. Očito je, kako otisak nije svugdje isti. Naime, negdje mu je struktura jače izražena, negdje manje. Ona i ne mora pratiti isti uzorak, ona je organska, te samim time i prirodna, bez pravila. O rezultatu otiska ovise čimbenici poput kvalitete preparacije platna, kvalitete boje kojom se nanosi, kao i debljina folije kojom se dobiva otisak.

Važno je napomenuti kako je ipak glavni uvjet za uspješan otisak vrijeme. Što se duže dopusti sušenje lazurih nanosa ispod folije, efekat strukture je uspješniji. Zbog toga, ova tehnika zahtijeva vrijeme i strpljenje, što čini proces rada sporijim, za razliku od nekih uobičajenih slikarskih načina nanošenja boje.

Na većini formata pojavljuju se po dvije ptice, s par iznimki. Također, krila ptica uglavnom izlaze iz formate, neke ostaje unutar u potpunosti. Neke dakle, imaju svoju autonomiju i oslobađaju se, što će rezultirati s otiscima ptica van formata. Dok neke ostaju zarobljene unutar svojih sigurnih zidova. Radovi su prvobitno nastali iz potrebe za istraživanjem tehnike otiskivanja pomoću folije, te se vremenom stvorila priča koja je više od tehničkog usavršavanja. Sam odabir upravo gavrana / vrana, mogao je nagovijestiti kako je u pitanju neko dublje značenje iza svega. Formati se mogu dodavati vremenom, a kompozicija u prostoru uvijek može izgledati drukčije.

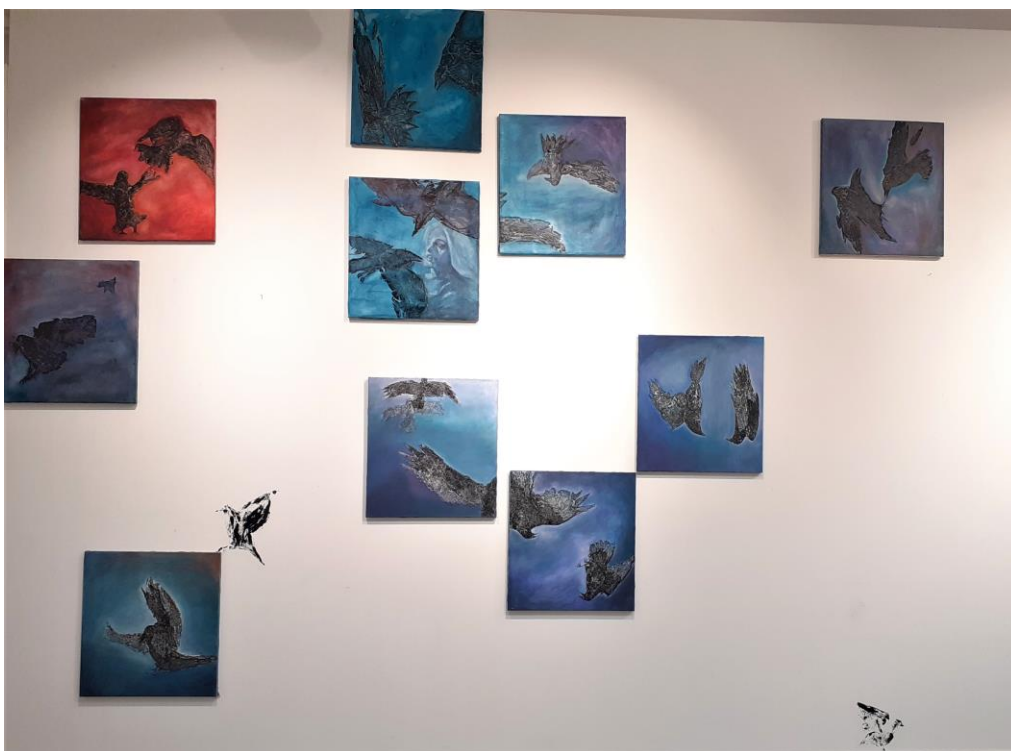
Slika 19: *Ptice VII*, 2022.

Slika 20: *Ptice VIII*, 2022.

Slika 21: *Ptice IX*, 2022.

Slika 22: Radovi u izložbenom prostoru, 2023.

Svaki od prikazanih radova može funkcionirati kao zaseban. Ipak, ujedinenost tih radova u istom prostoru daje dojam složenije poruke, unatoč tome što su djela rađena bez mnogo detalja. Struktura unutar ptica je dovoljna količina detalja, djeluje poput zamršene mreže organskih oblika. U izložbenom prostoru, radovi su sastavljeni u dinamičnu kompoziciju, sve se doima kao da je u pokretu, skladno s prirodom ptica. Na nekim dijelovima, formati su udaljeni više, neki manje, dok se u jednom momentu i diskretno dodiruju. Radovi također ne stoje strogo uspravno, rotirani su po vlastitom vođenju koji bi se uklopio s ostatkom. Prostor koji se stvorio među ovim formatima tvori opcije za slobodom. Primijeti se nanese otisak na izložbenom zidu, otisak istih crnih ptica, sukladan stilu u kojemu su otisnute i unutar formata. Te su se ptice oslobodile svojih okvira. Nešto za čime bi čovječanstvo trebalo težiti.

5. Zaključak

Složenost pripovijedanja stvorena je istraživanjem organske strukture u umjetnosti, umjetničkih metoda korištenih za njezino prikazivanje i simbolizma crnih ptica u ovom okruženju. Fluidnost i povezanost organskih oblika, prikazane raznim tehnikama, služe kao stalni podsjetnik na čudesnost i zamršenost prirodnog svijeta i ljudskog uma. Ove slike pozivaju na prepoznavanje značajnih veza koje postoje unutar i izvan polja umjetnosti spajanjem organske forme, umjetničkih metoda i simbolizma. Međuigra linija, oblika i tekstura na slikama organskih struktura mami gledatelje da urone u spokojan, nelagodan, intrigantan ambijent, ovisno o svijesti pojedinca. Kroz povijesno-umjetnički aspekt i spoznaje i naučeno je preneseno na praktični dio ovog rada. Pronalazeći vlastiti otisak, došlo je do izučavanja nove tehnike u slikarskom stvaralaštvu. Kako teorijski, tako i praktični dio ovog rada može poslužiti kao vodilja za daljnja istraživanja u svijetu slikarstva, specifično organske strukture.

Literatura

- [1] Arnason, H. H., Istorija moderne umetnosti, Jugoslavija, Beograd, 1975.
- [2] Hall, J., Rječnik tema i simbola u umjetnosti, Školska knjiga, Zagreb, 1998.
- [3] Krens, T., Guggenheim Museum, Masterpieces from the Peggy Guggenheim Collection, 1993.
- [4] Murphy-Hiscock, A., The Hidden Meaning of Birds - A Spiritual Field Guide: Explore the Symbology and Significance of These Divine Winged Messengers, Adams Media, 2019.
- [5] Pastoreau, M., Blue, History of a color, Le Seuil, Pariz, 2000.
- [6] <https://artfilemagazine.com/shape-in-art/>
- [7] <https://byronsmuse.wordpress.com/2016/12/18/marc-chagall-the-colour-of-love/>
- [8] <https://ct24.ceskatelevize.cz/kultura/3198948-recenze-mikulas-medek-v-narodni-galerii-je-jako-nahy-v-trni-vystaven-ze-vsech-stran>
- [9] <https://en.wikipedia.org/wiki/Collage>
- [10] https://en.wikipedia.org/wiki/Mikul%C3%A1%C5%A1_Medek
- [11] https://en.wikipedia.org/wiki/Zdzis%C5%82aw_Beksi%C5%84ski
- [12] <https://iaap.org/jung-analytical-psychology/short-articles-on-analytical-psychology/symbol-2/>
- [13] <https://symbolsage.com/squares-symbolism-meaning/>
- [14] <https://www.frieze.com/article/yayoi-kusama-1945-now-2022-review>
- [15] <https://www.khanacademy.org/humanities/art-1010/dada-and-surrealism/xdc974a79:surrealism/a/surrealist-techniques-automatism>
- [16] <https://www.modernamuseet.se/stockholm/en/exhibitions/max-ernst/collage-frottage-grattage/>

- [17] <https://www.museothyssen.org/en/collection/artists/ernst-max/flower-shell>
- [18] <https://www.nationalgalleries.org/art-and-artists/glossary-terms/decalcomania>
- [19] <https://www.tate.org.uk/art/art-terms/f/frottage>
- [20] <https://www.waddingtoncustot.com/news/41/>
- [21] <https://www.wikiart.org/en/Search/Zdzislaw%20Beksinski>

